

МІФОЛОГІЧНИЙ ВИМІР КУЛЬТУРИ В КОНТЕКСТІ МЕТАМОДЕРНОГО СВІТОГЛЯДУ

Шабанова Юлія Олександрівна – доктор філософських наук, професор, директор Науково-дослідницького центру «Інститут світової культури», професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності, Дніпровська академія музики, м. Дніпро.
<https://orcid.org/0000-0001-5876-4140>
DOI: <https://doi.org/10.35619/ucp.mk.v48i.828>
jshabanova@ukr.net

Дослідження присвячено осмисленню міфологічної реконструкції в межах метамодерної культури як прояву світогляду сучасності, що характеризується осциляцією між цінностями модерну та їх нівелюванням постмодерном. Відновлення міфологічного модусу культури спирається на трансформацію романтичної концепції двосвіття, яка на відміну від її традиційної функції підсилення протиріччя між ідеальним та дійсним, в добу метамодерну здійснює інтегративну функцію всіх аспектів світоглядних осциляцій. Показано, що міф, займаючи середину позицію, сприяє відновленню метанаративу сучасності («Великого Цілого») в якості динамічності Прото-синтезу на підставі принципу холархії, антропологічної атопічності та гетерофеноменологічного підходу, інтегруючого інтро- та інтер- культурні комунікації, на підставі ствердження загально-людських цінностей.

Ключові слова: міф, метамодерн, модерн, постмодерн, двосвіття, цілісність, холархія, атопічність, гетерофеноменологія, культура, світогляд, нова духовність.

Постановка проблеми. Початок третього тисячоліття демонструє поширення катастрофічного образу світу в свідомості пересічних людей, обумовленого ситуацією перманентної невизначеності та загрозою есхатологічних сценаріїв у наслідок егоцентричної позиції людства (екологічна, економічна кризи, російсько-українська війна та загроза використання атомної зброї, трансгуманізм унаслідок експансії штучного інтелекту тощо). Загубленість людини в світі непередбаченості викликає до життя міфологічні форми осмислення світу. Символічне середовище інформаційно-комунікативного простору сприяє відновленню міфологічних вимірів масової свідомості на новому рівні віртуальної реальності та соціо-культурних комунікацій. До того ж, «мозаїчна картина світу» (А. Моль), сформована в масовій свідомості внаслідок діджиталізованого інформаційного простору, сприяють тенденції міфотворчості, покликани відновити процеси «збирання» смислового наповнення світоуявлення.

У цьому зв'язку, осмислення міфологічної складової сучасної свідомості видається актуальним, що підсилюється особливостями метамодерну як «нової культурної парадигми» ХХІ ст., специфікою якої є осциляція між цінностями модерну та їх критикою постмодерном – зафіксованої домінанти часу в програмних роботах Т. Вермюлена, Р. Аккера, Л. Тьорнера, Х. Фрайнахта, О. Думітреску та інших сучасних культурфілософів. У цьому пошуку смислів, які постійно відсуваються за обрії світоглядних меж, метамодерн пропонує повернення до цінностей модерну в їх кращих, загально-людських вимірах. При цьому постмодерн пропонується як тактика досягнення модерних ідеалів. Міф та його трансформаційне відтворення виявляється однією з релевантних форм культурного здійснення в межах метамодерну, враховуючи його, з одного боку – універсальну природу метафоричного та образно-символічного начала, з іншого – відчутний пласт наративності, що містить потенційну можливість бути сприйнятим повсякденною свідомістю. Отже, актуальність наданого дослідження обумовлена необхідністю рефлексії міфологічної свідомості метамодерну в контексті вирішення світоглядних проблем сучасності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Міфологічна проблематика починає глибинно осмислюватися у німецькій ідеалістичній філософії, в контексті якої міфологія розуміється як посередня ланка між поезією й наукою, між логосом та еросом. Відповідно до наданої трактовки міфології Ф.В.Й. Шеллінг формулює думку про необхідність створення нової міфології. Ф. Шлегель бачить у міфології витоки філософії. Ф. Ніцше вважав, що «без міфу будь-яка культура втрачає свій творчий характер природної сили: лише обставлений міфами обрій замикає цілий культурний рух у закінчене ціле» [16; 149]. Європейська філософія класичного та некласичного періоду (модерн) бачила в міфології світоглядне підґрунтя інтелектуальної культури. Постмодерн не залишає поза увагою міфологічну проблематику надаючи їй трансформований погляд на дослідження міфологічних систем, який відкривається через структурну антропологію К. Леві-Строса, соціальну міфологію Ж. Ліотара, дослідження логіки міфу Л. Леві-Брюля, осмислення міфу як соціальної реальності Б. Маліновського. Окремим дослідницьким полем виявляється вивчення глибинних підвалин архетипної природи міфу та його впливу на становлення первісної культури М. Еліаде, дослідження символічного виміру міфу Р. Барта та концепція секуляризації сакрального Д. Кемпбелла.

Метамодерн відновлює та трансформує міфологічну проблематику переважно в мистецько-

естетичній та світоглядній площині. В цьому зв'язку, необхідно відзначити роботи Х. Фрайнахта, зокрема його статтю «Ви не метамодерністи, поки не зрозумієте це. Частина 2: Прото-синтез» [15], в якій сучасний культурфілософ обґрунтовує відновлення міфологічної свідомості в пошуках універсального метанаративу сучасності. Ідея метанаративності як експлікація трансцендентного в іманентному через реконструкцію міфологічної свідомості в мистецькому просторі метамодерну представлена в дослідженні Б. Демпсея [12]. Етичний ракурс міфологічного простору метамодерну розглядає одна з перших його дослідників О. Думітреску [14]. Міжнародний науковий журнал «Ідеологія і політика», в якому представлені й дослідження українських учених, таких як К. Батаєва, О. Висоцький, А. Сухова, повністю присвятив видання за 2024 р. метамодерній проблематиці. Відповідно до тематики журналу метамодерн розглядається з соціально-політичної позиції, в якій міфологічний вимір представлено через ідеологічну призму часу [18]. Міфологічний вимір метамодерну крізь призму естетичних артефактів, розглядається в статті Брендана Купера *Метасучасна міфологія Секретних матеріалів* [11].

В українському дослідницькому полі міфологічний аспект метамодерну починає активно досліджуватися в останні декілька років та представлений роботами О. Афанасьєва, І. Василенко [1], О. Овсянникової-Трель [4], К. Моцаренко [3] та ін., переважно в естетичному ракурсі. Загалом міфологічна проблематика в межах культурної парадигми метамодерну, ще очікує фундаментальних культурфілософських досліджень.

Виходячи з вищенаведеного *метою статті* є осмислення специфіки міфологічного виміру сучасності в контексті світоглядних ознак метамодерну.

Методологією дослідження виступає осцилятивний підхід метамодерну, що містить потенційну можливість формування нового світоглядного синтезу на підставі реконструкції міфологічної свідомості в сучасних умовах швидкоплинного світу. Міфологічна проблематика метамодерної культурної парадигми пронизує сучасні культурфілософські дослідження, в межах естетичного, світоглядного, аксіологічного та семантичного дослідницького поля. Отже методологією дослідження виступає адаптація традиційного погляду на міфологічну свідомість із урахуванням модерних методів аналізу, синтезу, дедукції, опису, порівняння та постмодерних методів ризомної нелінійності, деконструкції, структурально-функціонального аналізу з метою реконструкції міфологічного наративу та форм його здійснення в умовах метамодерну. Ключовим підходом у трактуванні світоглядної специфіки метамодерну обирається метод метаксису в значенні середньої позиції між всезагально-сутнісним та конкретно-неповторним як прояв неоромантичного повороту в контексті концепції двосвіття.

Вклад основного матеріалу дослідження. В культурфілософських дослідженнях прийнято розділяти класичне визначення міфу, пов'язане з його змістовною основою в якості образно-символічного оповідання, що на підставі сказань давнини передає певне світоуявлення та світопорядок. Це класичне розуміння міфу носить космологічний характер й пов'язане з архаїчними формами свідомості на зорі становлення певних культур. Інший підхід до розуміння міфу, пов'язано вже з формами відтворювання міфологічної свідомості в соціокультурному просторі, логікою його побудови, місцем й значенням на певному етапі становлення тієї чи іншої культури. Надане розуміння міфу носить антропологічний та культурфілософський характер, на який спирається надане дослідження, враховуючи при цьому базові основи класичного міфу.

Традиційний міф, як особливий вид синкретичного світовідчуття, ґрунтувався на уявленнях про простір, час, причинність відповідно до практичного досвіду стародавньої людини в лінійному вимірі. На відміну від архаїчної форми, сучасний міф формується в умовах діджиталізованого інформаційного простору що здійснюється за умов нелінійного ризомного способу передачі інформації. Розвиток комунікаційних технологій сприяє швидкому поширенню інформації, що позбавляє пересічного споживача її аналітичного опанування й призводить до домінування ірраціональних форм світоуявлення, аж до їх експансії. Міф у добу метамодерну часто набуває форми емоційно-психологічного імперативу, який, на відміну від кантівського «наказу розуму», ґрунтується не на мисленні та обґрунтуванні, а на раптових спалахах асоціативного або інтуїтивного характеру, що активізує в повсякденності форми колективного несвідомого. В термінах М. Кастельса, якими дослідник характеризує світ сучасної комунікації, метамодерний міф набуває характеристики «позатемпоральної миттєвості» [10; 349-350]. Беручи до уваги інтерпретацію міфу К. Леві-Стросом як «спалаху вічності» [2; 217], метамодерний міф сприяє відновленню в сучасній свідомості інтерактивної ситуації, яка здійснює функцію об'єднання екзистенційних форм наявної дійсності та одночасного їх трансцендування за рахунок чуттєво-інтуїтивних прозрінь. Така трансцендуюча миттєвість сучасного міфу здійснюється через метамодерну інтерпретацію романтичного концепту двосвіття.

Треба зазначити, що метамодерн за своєю суттю є принципово новою культурною парадигмою, а відповідно до її ідеологів, – «передчуттям нової культурної парадигми» [20] для якої характерна

осциляція між цінностями модерну та їх критикою постмодерном [6; 7]. Ця осцилююча особливість світогляду обумовлює перманентний стан невизначеності та ускладнює існування сучасної людини, що загублена в світі непередбачених сценаріїв. З іншого боку – коливання метамодерну не безплідні. Їх покликання – зібрати всі попередні досягнення культури в новій світоглядній якості – сутнісній єдності, як еволюційного завдання людства.

Парадоксальність специфіки метамодерну міститься в античному значенні терміну «мета», етимологія якого не пов'язана з трактуванням Андронніком Радоським щодо «першої філософії» Аристотеля у вигляді метафізики, де «мета» несе значення «поза», «понад» чи «після». Редукція до античності відбувається в платонівському смисловому полі грецького терміну *metaxis* (між) – який означає взаємодію полярностей, сутнісно пов'язаних між собою, тобто коливання між двома протилежностями і одночасність їхньої взаємодії. Метамодерн застосовують термін «мета (*metaxis*)» у найбільш автентичному його значенні, представленому Платоном у діалозі Бенкет в сенсі «проміжний» або «серединний рівень» [5]. У «Парменіді» Платон використовує концепт *metaxis* для вираження відносин між річчю та ідеєю, як те, що одночасно поділяє і зв'язує світ ілюзії та реальності. Згідно Тор-Хельге Аллерна, в онтології Платона *metaxis* виступає в значенні еквівокації, тобто серединного стану, що включає як світ ідей, так і світ речей, тоді як у Аристотеля *meta*, виступає у значенні поділу, який і визначає номінативну реальність речей як самодостатню [9].

Саме на платонівський глибинний зміст терміну «мета» спираються теоретики метамодерну, визначаючи сучасну епоху не протистоянням постмодерну чи історично віддаленому модерну, а збиранням у новій якості основні ідеї двох попередніх культурних парадигм, серединну позицію яких втілює міф завдяки образно-символічним абстракціям та космологічним наративам. Як указує Т.-Х. Аллерн: «В Бенкеті Платон конструює міф про Ерос, за участю людини і Бога, між моральністю та аморальністю. Будучи даймоном (генієм – Ю. Ш.), Ерос існує між невіглаством та філософією. ... Відповідно, лише через міф людина може отримати доступ до присутності та функціонування божества в космосі» [9; 79]. Міф, як вираз природи даймона, необумовленого та сутнісного, – виражає напругу двосвіття між ідеальним й наявним, на кшталт грецького Діоніса – «визволителя від екстатичної дикості культу» [9; 80]. В метамодерному світогляді функція міфу й полягає у відтворенні симбіозу протилежностей, як результату напруги метаксису.

Якщо міфологія модерну сприяє розкриттю особистості на шляху її вдосконалення через гармонійне взаємодоповнення «розум – почуття», то постмодерн відмовляється від гармонії, що виправдовує, притаманний йому плюралізм та еkleктизм, реалізуючи стратегію «розчинення всіх тих значень, джерелом яких був логос» [13; 124]. Міфологія метамодерну спирається на нерациональні модули свідомості та відчуття втрати сенсу історії. Герой метамодерного міфу дотичний до змін світу, виявляється самою причиною цих змін. В цьому зв'язку виглядає виправданим неоромантичний поворот метамодерну в його новітніх ракурсах нової ширості, нової чутливості, нової серйозності та нової простоти. Дефініції, що заслуговують на окремі дослідження та обґрунтування, але ж в цілому демонструють прагнення метамодерну до романтичного тематизму, ключовою ідеєю якої виступає концепція двосвіття, що сягає своїми коріннями в німецький ідеалізм, зокрема суб'єктивізм Й.Г. Фіхте та його протиставлення Я-не Я. В основі цілісної розробки романтичного світогляду Ф.В.Й. Шеллінгом, Ф. Шляєрмахером, Ф Шлегелем, Л. Тіком та іншими філософами XIX ст. покладено розрив між ідеалом та дійсністю, їх протиставлення та потенційна неможливість гармонізувати ці бінарні опозиції. На цьому протиставленні тримається концепція двосвіття ідеального та реального, в напруженому протиставленні яких існує романтичний герой – творча особистість, що болісно сприймає протиріччя світу. Особливе місце в цій картині світу посідає категорія нескінченності універсуму, що здійснюється в постійному русі, становленні, розвитку на основі діалектичної взаємодії піднесеного та низинного, прекрасного та спотвореного, належного (духовного) й наявного (матеріального). Трагедія героя романтичного міфу полягає у неможливості досягнення покою, гармонії, рівноваги між бінарними опозиціями двосвіття, про що слушно висловився Ф. Шлегель: «Завжди в становленні, ніколи в досконалості» [17; 175].

Метамодерн здійснює неромантичний поворот до внутрішньої сутності людини, але ж в новому трактуванні крайнього суб'єктивізму. Неромантична втеча від дійсності здійснюється за рахунок атопічності людини, подолання зовнішньої обумовленості через інтросуб'єктивну домінуючу світосприйняття. Ключова риса метамодерну – осциляція, виступає не лише стрижнем світоглядної позиції, а й відтворенням неромантичної легкості, суб'єктивної безпосередності. Метамодерне уявлення про універсум трансформує концепцію двосвіття в латентну можливість примирити протиріччя в їх холономному взаємодовизначенні. Якщо романтизм загострює протиріччя між внутрішнім та зовнішнім світами людини, створюючи драму особистісних переживань, то метамодерний неоромантизм за рахунок

осциляції балансує між «надією і меланхолією, розгойдуванням між обізнаністю і простодушністю, емпатією і апатією, цілісністю і розщепленням, ясністю і неоднозначністю, ... в пошуках істини, без очікувань її виявити» [21; 75]. Неоромантизм метамодерну прагне віднайти вихід, примирити протиріччя між зовнішнім та внутрішнім світами відповідно до принципу метаксису. Коливання, як світоглядна константа метамодерну, наділяє двосвіття потенційною підставою цілісності, вміщуючи проториси холономного світосприйняття, в якому почуття й розум, емоції й інтелект, раціональне та ірраціональне не бінарні опозиції, а взаємодоповнюючі конструкти єдності. Двосвіття метамодерну здійснюється через атопічний метаксис, що утримує сутність в існуванні, метафізичне в екзистенційному, трансцендентне в повсякденному, реконструюючи людину внутрішню в її глибинах необумовленого Я. «Ми припускаємо, – зазначає Люка Тьорнер у «Маніфесті метамодерну, – прагматичний романтизм, не скований ідеологічними підвалинами. Таким чином, метамодерн слід визначити як мінливий стан між і за межами іронії та щирості, наївності та обізнаності, релятивізму та істини, оптимізму та сумніву, у пошуках множинності непорівнянних та невловимих горизонтів. Ми повинні рухатися вперед і вагатися!» [19]. Показовим у Маніфесті є не лише стан перманентної осциляції, а й її можливість виходу за межі наданих протиставлень, що й є умовою «прото-синтезу», який Х. Фрайнахт визначив метою метамодерну. «Якщо ми дійсно хочемо розробити нову парадигму, то повинні працювати над розробкою нового метанаративу. Цим нарративом може бути лише прото-синтез. ... Прото-синтез – це перший і головний парадокс, який потрібно опанувати» [15].

Але ж метамодерний міф й є незавершеним проєктом, в якому людина відбувається в своїй необумовленій сутності, долаючи модерні ігри, нав'язані раціо й не впадає в деконструктивні спроби постмодерну розібратися в лабіринтах свідомості. Метамодерна людина, як міфологічний герой сучасності, усвідомлює свою долю й її значення у всій ієрархії холархії – структурованості хаосу, в якому цілісність забезпечується самодостатністю кожної структури, що сама виступає холономом. За думкою Х. Фрайнахта: «Підхід метамодерну можна класифікувати як холархічний, показуючи, що існує структура в тому, що здається хаотичним... Ми бачимо структури, в яких усі частини зберігають свою автономію, водночас залишаючись частинами великого цілого» [15]. Модерн, із притаманною йому спробою все раціоналізувати та обґрунтувати, обмежив сферу пізнання, гіпостазуючи розум. Постмодерн, ніби іронізуючи над оптимістичними сподіваннями модерну, пішов ще далі, розкладаючи суб'єкт на структури та феномени свідомості, нехтуючи самим суб'єктом та його правом на автономію. Метамодерне прагнення холономності – закономірний запит відновлення втраченої сутнісної єдності, що після модерних та постмодерних препорацій, має набути якісних змін. Цим й обумовлено пошук метанаративу про світ, відображений в міфологічних структурах та інтуїтивних прозріннях.

При цьому метамодерний світ вислизає від своєї завершеності. В метамодерній картині світу відсутня випадковість, а вірогідність значно розширює обрії, що постійно уникають фіксації, визначаючи динамічність та несталість системи, яка відбувається в становленні тут і тепер. У метамодерні космо-хаос взаємно залежні й взаємообумовлені, що кореспондується з атопічністю людини, яка балансує між визначеним порядком певної соціальної системи, і одночасно його нівелюванням за рахунок гнучкості та мінливості цього порядку. Надана картина світу не залишає місця ідеологіям, створюючи підстави для самоорганізуючої, рухливої та самоусвідомлюючої системи. Реальність й дійсність прагнуть до зближення через реконструкцію сутнісного начала творіння. При цьому міфологічна космологія метамодерну далека від детермінантного характеру абсолюту. Незмінним в абсолюті залишається лише його недосяжність, постійне вислизання трансцендентного від повного схоплення. Отже абсолют понадсистемний, що й обумовлює мінливість світу, яка стає майже не єдиною константою через перманентну осциляцію в якості модусу неоромантичного прочитання метамодерном концепції двосвіття.

Метамодерна людина споріднена модерній в прагненні до істини та увазі до об'єкту й суб'єкту одночасно, на відміну від постмодерного міфу, що нехтує суб'єктом, оголошуючи його смерть. Для метамодерну важливі бінарні стосунки суб'єкту та об'єкту, що мають співдіяти за принципами толерантності, поліфонії, холархії. Звістці й починає своє відновлення метамодерна неоромантична концепція двосвіття як умова руху до прото-синтезу. «Основна всеохоплююча інтелектуальна мета метамодерну — це спроба побудувати єдиний огляд усіх знань у космологічному контексті, грандіозну оповідь про все — при цьому добре знаючи, що створений синтез ніколи не може бути остаточним чи абсолютним» [15]. Отже, ключовим в онтології метамодерного міфу є метанаратив «Великого Цілого» в якому знаковим є концепція причетності або, згідно О. Думітреску «Турботи» («care») (про буття – Ю. Ш.), через яку стверджується етика справжності та небайдужості» [14]. Відшукуючи втрачену і незатребувану постмодерном «реальність», метамодерн формує універсальний зміст міфу. Отже, онтологія метамодерного міфу фундується на ствердженні абсолюту, що конститує світ як нескінченна та, вислизаючи від телеологічної мети, можливість. Виникає питання, яким чином може бути

трансцендований епістемологічний кордон, що відкриває суб'єкту доступ до світу розчиненої семантики й яким чином це трансцендування може бути виражено через структури сучасної свідомості? Метамо́дерн реконструює міф шляхом відрефлексування глибини трансцендентної реальності та повертає темпоральність в її нелінійному здійсненні. Корелятом подібної побудови єдиного, загального поля смислів і «повернення реальності» проявляється через «популярність вирішення екологічних проблем (єдина загальна, етично обумовлена реальність), концепцію «awake people», популярність DIY, «зроби сам» (англ. DIY – Do It Yourself» [22; 37]. За Д.Ф. Уоллесом, будь-який суб'єкт прагне значущого цілого, відносно якого може себе ідентифікувати, – будь-якій людині властива певна адикція, пов'язана з релігійним поривом. «Корінь слова «залежність» (addict) – від латинського «addicere», що означає релігійну відданість, у якій потенційна інтенція релігійного пориву і є перманентним трансцендуванням наявного як вічний вибір шляхів до замежевого» [22; 123]. Відповідно, в метамо́дерному просторі формується коло ситуативних причетностей та ідентифікацій, що виражаються в творчих абстракціях естетичного виміру метамови.

Отже, метамо́дерн проявляється не в філософії, яка є системою мислення, що ще очікує свого здійснення, а в мистецтві, особливо в оповідальних жанрах, де двовимірний образ складно осмислити, але ж можна легко відчутти та прожити. «Для нас, – пишуть ідеологи метамо́дерну Т. Вермюлен та Р. ван ден Аккер, метамо́дерн – це структура почуттів. Разом із тим, мистецтво метамо́дерну прагне відновлення дискурсу великої оповідальності, через повернення міфу» [21].

При цьому відродження міфу відбувається через занурення сучасних ситуацій в міфічні образи та сюжети, яскравим прикладом чого є роботи американського художника А. Міллера або британського художника та дизайнера Томаса Робсона. В поєднанні загально-міфічного та конкретно-проблемного як раз й знаходить прояв неоромантичний поворот метамо́дерну через новітнє прочитання концепції двосвіття, як засобу відтворення цілісності. Метамо́дерне мистецтво тяжіє до метанаративності через загально-людські цінності, шукаючи можливості її маніфестації. Й тут вибір полягає, частіше за все, між ідеологічним та історичним підходом до міфу. Ідеологічний міф не відповідає високій планці цінностей до яких метамо́дерн прагне через пошук абсолюту, на шляху до якого процеси масової маніпуляції свідомості виглядають обмежено. Історичний підхід відтворення метамо́дерного міфу ближче до об'єктивної наративності та містить можливості здійснення реальності через нелінійний конструкт соціокультурної темпоральності.

Отже, в період становлення метамо́дерну міфологічна свідомість що спирається на понадсистемне конституювання реальності та антропологічну атопічність не отримала остаточного відрефлексування. Мінливість сучасності здійснюється в метанаративі міфу на рівні відчуттів, вищий прояв чого є інтуїція й як наслідок – нова духовність, що тримається на етичній світоглядній домініті та не заангажована релігійною догматикою або конфесійними обмеженнями. О. Думітреску в есе «Що таке метамо́дерн і навіщо це знати?», визначає метамо́дерн як «парадигму, в якій домінує етичне начало, пов'язане з пошуком справжності та визначенням сутності буття, які дозволять фрагментованому «Я» інтегруватися в нові форми змісту» [14]. У зазначеній роботі Думітреску приписує модерну онтологічну домітанту, постмодерну – гносеологічну домітанту та, нарешті, метамо́дерну – етичну [14]. Можливість етичного судження виступає наслідком спроб оформити інше (порівняно з постмодерном) розуміння реальності, що оформлюється через трансцендування моральних догматів та їх ситуативних трансформацій на принципово новому рівні свідомості – необумовленого та сутнісного духовного Я. Отже, метамо́дерн створює нову міфологічну реальність, події якої відбуваються в симбіозі двосвіття, що синтезує внутрішній світ людини та зовнішню дійсність наявного буття, «повертая» реальність (в платонівському сенсі) в статус сутнісного, що трансцендує фрагментарно розкладений світ дійсності (світ множинний). Реальність у метамо́дерному сенсі – це відкрите поле можливостей «Я» та його етичного судження, виходячи з того, що нова духовність постулює наявність світу на підставі аксіологічних координат. В здійсненні етичного повороту сучасності особливе значення має гетерофеноменологічний підхід (Д. Деннет), згідно з яким сучасна міфологічна свідомість враховує взаємозіставлення самоопису власних станів зі всіма можливими свідоцтвами та проявами реальності в наявній дійсності.

Висновки. Сучасна культура, умовно визначена як доба метамо́дерну, тяжіє до відновлення міфологічної свідомості на всіх рівнях соціокультурного прояву, беручи до уваги активне позиціонування в естетичній сфері. Цілісність через естетичний вимір метамо́дерного міфу містить в собі нерозрізненність буття та становлення, одиничності та множинності, протяжності та миттєвості, як новітніх ознак сучасної свідомості.

Міф відіграє адаптивну роль у світі метамо́дерної осциляції, що виконує функцію взаємоінтеграції модерних цінностей та постмодерних інтелектуальних практик, утримуючи трансцендентний вимір буття в повсякденних життєвих проявах «позатемпоральної миттєвості» та здійснюючи трансцендування за

рахунок чуттєво-інтуїтивних прозрінь. Змістовним підґрунтям реконструкції метамодерного міфу виступає романтична концепція двосвіття, що набуває нового прочитання в контексті неоромантичного повороту метамодерну та його підвищеної уваги до крайньо-суб'єктивного прояву ширості, серйозності, безпосередності світовідчуття людини одиничної. На відміну романтичного двосвіття, що підкреслює розрив між ідеальним та дійсним, метамодерна реконструкція наданого концепту покликана віднайти «Велике Ціле» – об'єднуюче начала, виражене через метанаратив динамічного «Прото-Синтезу». На цьому шляху міф відіграє роль універсального конструкту, що знімає осцилятивні протиставлення метаксису та виводить етичний модус культури в домінуючу сферу формування світогляду та культури сучасності в пошуках Нової духовності як позаконфесійного простору активізації духовних цінностей на шляху життєвого цілепокладання.

Космологія метамодерного міфу будується на ієрархії холархії, як універсального принципу структурованості хаосу, в якому холономність забезпечується самодостатністю кожної структури, що сама виступає холономом.

Онтологічно – міфологічна свідомість метамодерну вислизає від своєї завершеності, спираючись на концепцію двосвіття в якості довизначеності людини та всесвіту. В цьому контексті ключовою рисою метамодерного міфологічного героя виступає атопічність, як нівелювання форм зовнішньої обумовленості та здійснення творчого суб'єкту в просторі естетичної метафоричності та маніфестації етико-ціннісних запитів сучасності. Отже, міф оформлює «етичний поворот» метамодерну через мистецький простір, який здійснюється через гетерофеноменологічний підхід, як засіб взаємозіставлення самоопису власних внутрішньо-чуттєвих станів з проявами наявної дійсності. Такий підхід містить потенційну можливість здійснення транскультурної суб'єктності, що однозначно не укорінена в жодній культурі, але ж при цьому реалізує універсальну єдність міфологічного метанаративу «Великого Цілого» в багатовимірному просторі взаємодовизначення інтро- та інтер- культурної комунікації.

Отже, сучасний міф, що інкорпорований у символічні коди етико-естетичної дійсності, сприяє збереженню вищих цінностей загальнолюдського характеру в складному світі метамодерної невизначеності.

Список використаної літератури

1. Афанасьєва О., Василенко І. Metanarratives in the metamodern. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 2 (23-02). 2022. P. 104–111.
2. Леві-Строс К. Структурна антропологія / Пер. з фр. З. Борисюк. 2-ге вид. Київ : Основи, 2000. 387 с.
3. Моцаренко К. В. Мова метафор як елемент жанрової ідеї багателі у музичному універсумі В. Сильвестрова. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*. №. 55. 2019. С. 135-154.
4. Овсяннікова-Трель О. А. «Нова простота» як системний жанрово-стильовий феномен у сучасному музичному мистецтві. Одеса : Гельветика, 2021. 448 с.
5. Платон. Бенкет / пер. У. Головач. Львів : УКУ, 2018. 220 с.
6. Шабанова Ю. О. Метамодерн в мистецькому просторі передчуття нової культурної парадигми. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. Напрям: «культурологія»*. Вип. 43. 2022. С. 87-94.
7. Шабанова Ю. О. Осциляція як вимір філософії метамодерну. *«Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences»*, 2019, 2 (2). С. 13-22.
8. Akker R. van den & Gibbons A. & Vermeulen T. Metamodernism: History, Affect and Depth After Postmodernism. London : Rowman & Littlefield, 2017. 245 p.
9. Allern T-H. Myth and Metaxy, and the Myth of Metaxis. *Playing Betwixt and Between*. Nesna : IDEA Publications, 2002. P. 77-85
10. Castells M. The Rise of The Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume I (Information Age Series). Wiley–Blackwell, 2000, 624 p.
11. Cooper B. The Metamodern Mythology of The X-Files Truth, Exo-Politics, and Conspirativity URL:/medium.com/the-abs-tract-organization/the-metamodern-mythology-of-the-x-files-7eb4c9669631 Дата звернення: 2.06.2024
12. Dempsey B. [Re]construction: Metamodern ‘Transcendence’ and the Return of Myth. URL:/https://www.metamodernism.com/2014/10/21/reconstruction-metamodern-transcendence-and-the-return-of-myth/ Дата звернення: 14.05.2024.
13. Derrida J. Of Grammatology. Baltimore : John Hopkins University Press, 1997. 410 p.
14. Dumitrescu A. What is Metamodernism and Why Bother? Meditations on Metamodernism as a Period Term and as a Mode. URL:/https://electronicbookreview.com/essay/what-is-metamodernism-and-why-bother-meditations-on-metamodernism-as-a-period-term-and-as-a-mode/ Дата звернення: 10.06.2024
15. Freinacht H. You're not metamodern before you understand this. Part 2: Proto-Synthesis URL:/https://metamoderna.org/youre-not-metamodern-before-you-understand-this-part-2-proto-synthesis-2/?lang=en. Дата звернення: 1.05.2024.
16. Nietzsche F. Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik : Aus dem Geiste der Musik. Mit e. Nachw. v. Peter Sloterdijk. Insel Verlag, 2000. 219 s.

17. Schlegel, F. Atheneum Fragments. *Lucinde and the Fragments*, ed. P. Firchow – Minneapolis : University of Minnesota Press, – 1975. P. 150-182.
18. The Ideology and Politics / Journal Metamodern Reflection on The Post-Soviet and Late Capitalistic Ideologies. Issue. 1 (25), 2024/.editor issue: Simon Radchenko URL:/ [https:// www.ideopol.org/metamodern-reflection-on-the-post-soviet-and-late-capitalistic-ideologies/](https://www.ideopol.org/metamodern-reflection-on-the-post-soviet-and-late-capitalistic-ideologies/) Дата звернення: 12.06.2024.
19. Turner L. The Metamodernist Manifesto. *Metamodernism*. URL:/ <http://www.metamodernism.org>. Дата звернення: 10.05.2024.
20. Vermeulen T. Akker R. Misunderstandings and clarifications-Notes on Metamodernism. URL:/ <https://www.metamodernism.com/2015/06/03/misunderstandings-and-clarifications/> Дата звернення: 15.04.2024.
21. Vermeulen T., Akker, R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. V 2. 2010. P. 56-77.
22. Wallace D. F. Infinite Jest. Little, Brown and Company, Back Bay Books, 2007. 1079 p.

References

1. Afanasieva O., Vasylenko, I. Metanarratives in the metamodern. *Modern Engineering and Innovative Technologies*, 2(23-02). 2022. P. 104–111.
2. Levi-Stros K. Структурна антропологія / Пер. з фр. Z. Borysiuk. 2-ге вид. Kyiv : Osnovy, 2000. 387 s.
3. Motsarenko K. V. Mova metafor yak element zhanrovoi idei bahateli u muzychnomu universumi V. Sylvestrova. *Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity*. №. 55. 2019. S.135-154.
4. Ovsianikova-Trel O.A. «Nova prostota» yak systemnyi zhanrovo-stylovyi fenomen v suchasnomu muzychnomu mystetstvi. Odesa : Helvetyka, 2021. 448 s.
5. Platon. Benket / per. Uliany Holovach. Lviv : UKU, 2018. 220 s.
6. Shabanova Yu.O. Metamodern v mystetskomu prostori peredchuttia novoi kulturnoi paradyhmy. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Napriam: kulturolohiia*. Vypusk 43. 2022. S. 87-94.
7. Shabanova Yu. O. Ostsylitsiia yak vymir filosofii metamodernu / «Epistemological studies in Philosophy, Social and Political Sciences», 2019, 2 (2). S. 13-22. 1. Akker R. van den & Gibbons A. & Vermeulen T. Metamodernism : History, Affect and Depth After Postmodernism. - London: Rowman & Littlefield, 2017. 245 p.
8. Allern T.-H. Myth and Metaxy, and the Myth of Metaxis / Playing Betwixt and Between. – Nesna: IDEA Publications, 2002. P. 77-85.
9. Castells M. The Rise of The Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume I (Information Age Series). Wiley–Blackwell, 2000, 624 p.
10. Cooper B. The Metamodern Mythology of The X-Files Truth, Exo-Politics, and Conspirituality URL:/ <https://medium.com/the-abs-tract-organization/the-metamodern-mythology-of-the-x-files-7eb4c9669631>. Дата звернення: 2.06.2024.
11. Dempsey B. [Re]construction: Metamodern ‘Transcendence’ and the Return of Myth. URL: metamodernism.com/2014/10/21/reconstruction-metamodern-transcendence-and-the-return-of-myth/ Дата звернення: 14.05.2024.
12. Derrida J. Of Grammatology. Baltimore : John Hopkins University Press, 1997. 410 p.
13. Dumitrescu A. What is Metamodernism and Why Bother? Meditations on Metamodernism as a Period Term and as a Mode. URL:/ [https:// electronicbookreview.com/essay/what-is-metamodernism-and-why-bother-meditations-on-metamodernism-as-a-period-term-and-as-a-mode/](https://electronicbookreview.com/essay/what-is-metamodernism-and-why-bother-meditations-on-metamodernism-as-a-period-term-and-as-a-mode/) Дата звернення: 10.06.2024.
14. Freinacht H. You’re not metamodern before you understand this. Part 2: Proto-Synthesis URL:/ <https://metamoderna.org/youre-not-metamodern-before-you-understand-this-part-2-proto-synthesis-2/?lang=en>. Дата звернення: 1.05.2024.
15. Nietzsche F. Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik: Aus dem Geiste der Musik. Mit e. Nachw. v. Peter Sloterdijk. Insel Verlag, 2000. 219 s.
16. Schlegel, F. Atheneum Fragments. *Lucinde and the Fragments*, ed. P. Firchow Minneapolis : University of Minnesota Press, 1975, P. 150-182.
17. The Ideology and Politics / Journal Metamodern Reflection on The Post-Soviet and Late Capitalistic Ideologies.– Issue 1 (25), 2024/.editor issue: Simon Radchenko URL:/ <https://www.ideopol.org/metamodern-reflection-on-the-post-soviet-and-late-capitalistic-ideologies/> Дата звернення: 12.06.2024.
18. Turner L. The Metamodernist Manifesto. *Metamodernism*. URL:/ <http://www.metamodernism.org> Дата звернення: 10.05.2024.
19. Vermeulen T. Akker R. Misunderstandings and clarifications – Notes on Metamodernism. URL:/ <https://www.metamodernism.com/2015/06/03/misunderstandings-and-clarifications>. Дата звернення: 15.04.2024.
20. Vermeulen T., Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. V 2. 2010. P. 56-77.
21. Wallace D. F. Infinite Jest. Little, Brown and Company, Back Bay Books, 2007. 1079 p.

THE MYTHOLOGICAL DIMENSION OF CULTURE IN THE CONTEXT OF THE METAMODERN WORLDVIEW

Shabanova Yuliia – Doctor of Philosophical Sciences, PhD, Professor
Director of the Scientific Research Center «Institute of World Culture»,
Professor of the Department of Musicology, Composition and Performing Mastery
Dnipro Academy of Music

The study is devoted to the understanding of mythological reconstruction within the metamodern culture as a manifestation of the worldview of modern, which is characterized by an oscillation between the values of modern and their leveling by postmodern. The restoration of the mythological mode of culture is based on the transformation of the romantic concept of bi-worldness, which, unlike its traditional function of strengthening the contradiction between the ideal and the real, in the age of metamodernity performs an integrative function of all aspects of worldview oscillations. It is shown that the myth, occupying a middle position, contributes to the restoration of the metanarrative of modern (the Great Wholeness) as a dynamism of the Proto-synthesis based on the principle of holarchy, anthropological atopy and a heterophenomenological approach integrating intro- and inter-cultural communications, based on the affirmation of universal human values.

Key words: myth, metamodern, modern, postmodern, bi-worldness, wholeness, holarchy, atopy, heterophenomenology, culture, worldview, new spirituality

UDC 130.2

THE MYTHOLOGICAL DIMENSION OF CULTURE IN THE CONTEXT OF THE METAMODERN WORLDVIEW

Shabanova Yuliia – Doctor of Philosophical Sciences, PhD, Professor
Director of the Scientific Research Center «Institute of World Culture»,
Professor of the Department of Musicology, Composition and Performing Mastery
Dnipro Academy of Music

The purpose of the article is to understand the specifics of the mythological dimension of modernity in the context of the worldview features of metamodern.

The research methodology The research methodology is the oscillatory approach of metamodern, which the adaptation of the traditional view of mythological consciousness, taking into account modern methods of analysis, synthesis, deduction, description, comparison and postmodern methods of rhizome nonlinearity, deconstruction, structural-functional analysis. The key approach is the metaxis method in the sense of the middle position between the universally essential and the concretely unique, as the neo-romantic turn in the context of the concept of bi-worldness.

Result: The restoration of the mythological mode of culture is based on the transformation of the romantic concept of bi-worldness, which, unlike its traditional function of strengthening the contradiction between the ideal and the real, in the age of metamodern performs an integrative function of all aspects of worldview oscillations. It is shown that the myth, contributes to the restoration of the metanarrative of metamodern (the Great Wholeness) as of the Proto-synthesis based on the principle of holarchy, anthropological atopy and a heterophenomenological approach integrating intro- and inter- cultural communications, based on the affirmation of universal human values.

Novelty: The reconstruction of metamodern mythology is proposed with the justification of its specific features: the cosmology of integrity, holarchic ontology, atopic anthropology, heterophenomenological epistemology and the ethical-aesthetic turn of the contemporary worldview in the reproduction of the metanarrative of Proto-synthesis and New spirituality.

Practical significance: the material can be used within the framework of the study of the paradigmatic foundations of contemporary culture in a wide range of humanities

Key words: myth, metamodern, modern, postmodern, bi-worldness, wholeness, holarchy, atopy, heterophenomenology, culture, worldview, new spirituality.

Надійшла до редакції 21.05.2024 р.